

Lisäys Suomen karttakuvan kehitykseen (Arno Forsius)

***Tieteessä tapahtuu* -lehden numerossa 4/1999 on sivuilla 16–23 Allan Tiitan mielenkiintoinen kirjoitus "Suomen karttakuvan kehitys". Koska olen Sigfridus Aronus Forsiuksen (noin 1560–1624) elämäkerran kirjoittamisen yhteydessä joutunut perehtymään mainittuun aiheeseen, haluan tuoda esiin erään nimenomaan Suomen karttakuvan kannalta mielenkiintoisen vaiheen.**

Tiitan mainitsema Ruotsin kartografian perustaja Andreas Bureus kertoi 2.7.1603 päivätyssä kirjeessään Nicolaus Chesnecopherukselle ja Peder Nilsinpojalle, että hän oli saanut Kaarle-herttualta tehtäväkseen piirtää pohjoisten valtakuntien kartan "Tabula cosmographica regnorum septentrionalium". Forsius mainitsee vuoden 1606 suuressa ennustuskirjassaan, että niihin aikoihin oli tekeillä uusi pohjoisten alueiden karttapiirros.

Bureuksen laatima kartta valmistui viisi vuotta myöhemmin, nimiötekstinään "Lapponiae, Bothniae, Cajaniaeqve Regni Sveciae Provinciarum Septentrionalivm Nova Delineatio. Sculpta anno domini 1611" (Lapin, Pohjanmaan ja Kainuun, Ruotsin valtakunnan pohjoisten maakuntien uusi piirros. Tehty herran vuonna 1611). Se kuvaa Fennoskandian pohjoisia osia 63. leveysasteen pohjoispuolella.

Tämä oli ensimmäinen melko oikean kuvan Suomen pohjoisosista antava kartta. Leveysasteet ovat kartassa jokseenkin paikallaan, mutta sen sijaan Fennoskandia on tullut siinä aivan liian leveäksi pituusasteiden virheellisyyden vuoksi. Se muodosti kuitenkin hyvän lähtökohdan Tiitan mainitsemalle, vuonna 1626 valmistuneelle Bureuksen Pohjois-Euroopan kartalle. Tosin pituusasteiden virheellisyydet toistuivat siinäkin ja ne saatiin oikaistuksi vasta 150 vuotta myöhemmin kolmiomittausten avulla.

Kirjoittaja on lahtelainen lääketieteen tohtori.